

Euskal autonomia erkidegoko gizarte-ekonomiari buruzko kontakizuna

Zuzendaritza

Marta Enciso Santocildes
Aitor Bengoetxea Alkorta
Leire Uriarte Zabala

Edizioa

Aitziber Mugarra Elorriaga

eman la zabal zazu

GEZKI

UPV/EHuko Gizarte
Ekonomia eta Zuzenbide
Kooperatiboaren Institutua

Instituto de Derecho
Cooperativo y Economía
Social de la UPV/EHU

MONDRAGON
IKERKETA KUDEAKETAN
INVESTIGACION EN GESTION
INNOVATION & KNOWLEDGE

Deusto

Facultad de Derecho
Zuzenbide Fakultatea

Mondragon
Unibertsitatea

Humanitate eta Hezkuntza
Zientzien Fakultatea
LANKI Kooperatibismoaren Ikertegia

**EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO**

LAN ETA ENPLEGU
SAILA
DEPARTAMENTO DE TRABAJO
Y EMPLEO

Dykinson, S.L.

***Euskal autonomia erkidegoko
gizarte-ekonomiari buruzko kontakizuna***

Direction

Marta Enciso Santocildes
Aitor Bengoetxea Alkorta
Leire Uriarte Zabala

Publisher

Aitziber Mugarra Elorriaga

Euskal autonomia erkidegoko gizarte-ekonomiari buruzko kontakizuna

Zuzendaritza

Marta Enciso Santocildes

Aitor Bengoetxea Alkorta

Leire Uriarte Zabala

Edizioa

Aitziber Mugarra Elorriaga

Saioa Arando Lasagabaster
Francisco Javier Arrieta Idiakez

Aitor Bengoetxea Alkorta

Marta Enciso Santocildes

Ane Etxebarria Rubio

Enekoitz Etxezarreta Etxarri

Mónica Gago Garcia

Josune López Rodríguez
Gonzalo Martínez Etxeberria

Jon Morandeira Arca

Aitziber Mugarra Elorriaga

Aratz Soto Gorrotxategi

Ainara Udaondo Alberdi

Leire Uriarte Zabala

UPV/EHUko Gizarte
Ekonomia eta Zuzenbide
Kooperatiboaren Institutua

Instituto de Derecho
Cooperativo y Economía
Social de la UPV/EHU

MONDRAGON
IKERKETA KUDEAKETAN
INVESTIGACION EN GESTION
INNOVATION & KNOWLEDGE

Humanitate eta Hezkuntza
Zientzien Fakultatea
LANKI Kooperatibismoaren Ikertegia

LAN ETA ENPLEGU
SAILA
DEPARTAMENTO DE TRABAJO
Y EMPLEO

Dykinson, S.L.

No está permitida la reproducción total o parcial de este libro, ni su incorporación a un sistema informático, ni su transmisión en cualquier forma o por cualquier medio, sea este electrónico, mecánico, por fotocopia, por grabación u otros métodos, sin el permiso previo y por escrito del editor. La infracción de los derechos mencionados puede ser constitutiva de delito contra la propiedad intelectual (art. 270 y siguientes del Código Penal).

Dirijase a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necesita fotocopiar o escanear algún fragmento de esta obra. Puede contactar con Cedro a través de la web www.conlicencia.com o por teléfono en el 917021970/932720407

Este libro ha sido sometido a evaluación por parte de nuestro Consejo Editorial
Para mayor información, véase www.dykinson.com/quienes_somos

© Copyright by
Los autores
Madrid, 2021

Editorial DYKINSON, S.L.
Meléndez Valdés, 61 - 28015 Madrid
Teléfono (+34) 915442846 - (+34) 915442869
e-mail: info@dykinson.com
<http://www.dykinson.es>
<http://www.dykinson.com>

ISBN: 978-84-1122-135-1
DOI: 10.14679/1328

Preimpresión:
Besing Servicios Gráficos, S.L.
besingsg@gmail.com

Fundazioak Euskal Autonomia Erkidegoan: kontakizuna

Marta Enciso Santocildes

Kooperatiba Ikaskuntzen Institutua (KII)

Deustuko Unibertsitatea

Saioa Arando Lasagabaster

Mondragon Ikerketa Kudeaketa (MIK)

Mondragon Unibertsitatea (MU)

10.1. EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOKO FUNDAZIOEN ERREALITATEA

Oinarrizko nozioak. Jatorria eta definizioa

Euskal Autonomia Erkidegoko fundazioek zeregin garrantzitsua izan dute historikoki gizarte-bizitzan, egindako jarduerengatik eta haien gizarte-ondorio garrantzitsuengatik. Jatorrian, fundazioak Eliza Katolikoari lotutako ongintza- eta laguntza-jarduera elizkoiekin batera agertu ziren. XIX. mendean, fundazioak “esku hiltzat” hartu ziren, legeria deslotesle eta desamortizatzailea zela-eta. Legeria horren azpian behera egin zuten fideikomisoek, patronatuek eta ondasun-lotura guztiek, baita ekintza elizkoiek ere, eta etorkizunean fundatzea debekatu zuten (OREJAS CASAS, 2019). Kode Zibila indarrean sartzearekin batera, etapa berri bat hasi zen fundazioentzat, botere publikoen ondoan partikularrek parte hartzeko tresna gisa sortu baitziren, interes orokorreko helburuak betez herritarren eskaerak asetzeko, ongintza kontzeptuaren ordez interes publikoa erabiliz.

Bestalde, 1978ko Konstituzioak 34. artikuluan jaso zuen “interes orokorreko helburuetarako fundazio-eskubidea”. Estatuaren eskumen eskusibokoa ez zenez (Espainiako Konstituzioaren 149. artikulua), Euskal Autonomia Erkidegoko Estatutuaren 10.13 artikulua Euskal Autonomia Erkidegoaren eskumen eskusiboa ezarri zuen honako gai hauetan: “irakaskuntza-, kultura-, arte-, ongintza-, eta sorospen-izaerako nahiz antzeko fundazio eta elkarteak, beren egitekoak nagusiki Euskal Herrian betetzen

dituzten bitartean”. Euskal Autonomia Erkidegoko fundazioei buruzko lehen legea 1994koa da (EUSKADI, 1994), eta euskal fundazioen sektorea araubide juridiko oso batez hornitu zuen lehenengo araua izan zen, Estatuko fundazioen lehen legeari ere aurrea hartuta. Lege hori 2016ko legeak ordeztu zuen (EUSKADI, 2016), eta gaur egun indarrean jarraitzen du.

Fundazioak irabazi-asmorik gabeko erakunde gisa defini daitezke, fundatzaileek hala nahi izan dutelako, beren ondarea haiek definitutako interes orokorreko helburuetara modu iraunkorrean lotuta dutenak. Interes orokorreko helburu bat sustatzeak esan nahi du, alde batetik, haren jarduerak giza ongizateari lagundu behar diola zenbait gaitan, hala nola Giza Eskubideetan, gizarte-ekintzan, hezkuntza-, kultura- eta kirol-jardueretan edo aukera-berdintasunaren sustapenean, EAEko Fundazioei buruzko Legearen 4.1 artikuluan jasotako batzuk aipatzearen.

Bestalde, fundazioen jarduerak pertsona fisikoek nahiz juridikoek osatutako kolektibo generikoei ekarri behar die onura, eta ez helburu nagusia bada prestazioak eskaintzea fundatzaileari edo fundatzaileei edo patronatuko kideei, haien ezkontideei edo senitartekoei. Nolanahi ere, onuradunen kolektiboa aukeratzeko irizpideek objektiboak eta inpartzialak behar dute izan (EAEko Fundazioei buruzko Legearen 4.2 eta 4.3 artikulua).

Ildo horretatik, esan daiteke fundazioak gizarte-abantaila interesgarriak sortzen dituela; izan ere, bere forma juridiko bakarrak, bere misioarekin batera, fundazioak gizarte-berrikuntzako jarduerak sustatzeko zeregin berezia eta biltzailea betetzea ahalbidetzen du. Erakunde publikoen, pribatuen eta GKE-en arteko zubi-lana egiten du, baliabideak bilatzen laguntzen du eta, neurri batean, gizarte-ekintzailea da. Beste erakunde mota askotan baino errazagoa da kontzeptu eta egiteko modu berriak probatzea (ADAM & LINGELBACH, 2015; QUINN ET AL., 2014).

Lege-araubidea

Euskal Autonomia Erkidegoko Estatutuaren (EUSKADI, 1979) 10.13 artikulua Euskal Autonomia Erkidegoaren eskumen eskusiboa aitortzen du honako gai hauetan: “irakaskuntza-, kultura-, arte-, ongintza-, eta sorospen-izaerako nahiz antzeko fundazio eta elkarteak, beren egitekoak nagusiki Euskal Herrian betetzen dituzten bitartean”. Euskal erakundeek historikoki izan dute fundazioak arautzeko eskumena, ongintzaren arloko foru-eskumenarekin zuzenean lotuta, eta horrela jarraitu da etenik gabe, Autonomia Estatutuan berariaz onartu arte.

Eskumen-esparru horretan, Euskal Autonomia Erkidegoko Fundazioei buruzko lehen Legea 1994an promulgatu zen (ekainaren 17ko 12/1994

Legea), eta gaur egun indarrean dagoen ekainaren 2ko 9/2016 Legeak funtsean aldatu zuen.

Bata bestetik administrazio-organo independenteak dira Euskal Autonomia Erkidegoko Fundazioen Babesletza eta Erregistroa. Haien artean koordinatuta betetzen dituzte fundazioei aholku emateko eta haiek kontrolatzeko eginkizunak, Erregistroan jaso beharreko egintza eta negozio juridikoak inskribatzekoak eta Euskal Autonomia Erkidegoko Fundazioen Legean bildutako gainerako eginkizunak (2.2 artikulua). Une honetan, bi figura horiek batera arautzen ditu 2019. urteko dekretu batek (EUSKADI, 2019). Dekretu horrek aurretik zeuden 2007ko dekretuak ordeztu zituen, 1994ko araudiarekin bat zetozenak (EUSKADI, 2017 a, EUSKADI, 2017 b).

Euskal Autonomia Erkidegoko Fundazioen Babesletza fundazioei aholkua eta laguntza teknikoa emateko administrazio-organo gisa osatzen da. Fundazio-eskubidea behar bezala balia dadin erraztu eta sustatu beharko du, zainduz legearen arabera dela fundazioen eraketa eta funtzionamendua eta benetan betetzen direla fundatzailearen edo fundatzaileen borondatea eta fundazioaren helburuak (6.1 artikulua, EUSKADI, 2019).

Bestalde, Euskal Autonomia Erkidegoko Fundazioen Erregistroa erregistro juridikoa da eta zerbitzu publiko gisa dago eratua, bertan gordailututako edukia ezagutzeko interesa dutenentzat. Erregistroaren xede nagusia da 9/2016 Legearen aplikazio-eremuan aipatzen diren fundazioak inskribatzea, bai eta fundazio horien egintza eta negozio juridikoak inskribatzea ere (34. artikulua, EUSKADI, 2019).

Eusko Jaurlaritzako sailen antolaketaren ikuspuntutik, fundazioak Gobernantza Publiko eta Autogobernu Sailari esleitutako eskudantzien artean daude, sail horren egitura organikoa eta funtzionala ezartzen duen Dekretuaren arabera (EUSKADI, 2017). Era berean, sail horren barruan, gai hori Erakunde Harremanetarako Sailburuordetzari atxikita dago (8. artikulua), eta horren barruan, era berean, Toki Administrazioekiko Harremanetarako eta Administrazio Erregistroetako Zuzendaritzari (10.1.j) artikulua). Gobernantza Publiko eta Autogobernu Sailari atxikita edo lotuta daude Fundazioen Babeslaritzaren Aholku Batzordea eta Fundazioen Euskal Kontseilua (EAEko Fundazioei buruzko Legearen 61 artikulua).

Fundazioek administrazio publikoen (Eusko Jaurlaritza, foru-aldundiak, udalak) laguntzak eta dirulaguntzak jasotzen dituzte, ez hainbeste beren formula juridikoagatik, garatzen dituzten interes orokorreko jarduerak kontuan hartuta baizik: kultura, kirola, enpleguaren sustapena...

Laguntza eta dirulaguntzekin batera, foru-aldundiek zerga-araubide espezifikoak ezartzen dute onura publikokotzat jotako fundazio eta elkarteentzat, baita horien federazio eta elkarteentzat ere, irabazi-asmorik

gabekoak direlako eta interes orokorreko helburuak betetzen dituztelako. Halaber, mezenasgorako zerga-araubidea aitortzen dute. Honela definitzen dute mezenasgoa: “interes orokorreko jarduerak egiteko parte-hartze pribatua”. (ARABA, 1993 eta 2004; BIZKAIA 1992, 2019 a, 2019 b; GIPUZKOA 1993, 2004 a eta 2004 b)

Laburpen gisa, bai sozietateen gaineko zergarako bai jarduera ekonomikoen zergarako (salbuespena) tributazio bereziaren araubidean sartu ahal izateko, hiru foru-araudiek honako betekizun hauek jasotzen dituzte, taula honetan laburbilduta, eta guztiak bete behar dira:

82. ilustrazioa. Tributazio bereziko erregimenean sartzeko betekizunak

Betekizunak
<ul style="list-style-type: none">
• Diru-sarrera guztien % 70 interes orokorreko helburura bideratzea, eta gainerakoa berrinbertitzea.
• Estatutu-xede edo -helburuarekin zerikusirik ez duten jarduera ekonomikoek ez dute gainditu beharko guztizko diru-sarreraren bolumenaren % 40.
• Fundatzaileak eta senitarteko zuzenekoak ezin dira irabazi-asmorik gabeko elkartearen onuradun izan zuzenean. Zerga-araubidea ere ezin da baliatu helburu pertsonaletarako.
• Patronatukidearen, estatutupeko ordezkariaren eta gobernu-organoko kidearen karguak doakoak izatea.
• Urtean behin ekitaldiko diru-sarrerak eta gastuak zehaztuko dituen memoria ekonomikoa egitea.

Iturria: bertan landua, zergei buruzko foru-araudiaren arabera.

Mezenasgoaren zerga-pizgarriei dagokienez, hiru foru-arauek ezartzen dute arautzen duten zerga-araubide berezia aplikatzen zaien irabazi-asmorik gabeko erakundeen alde egiten diren dohainei, dohaintzei eta ekarpenei aplikatzekoak direla pizgarri horiek. Gainera, hiru aldundiek honako erakunde hauek aitortzen dituzte onuradun gisa:

83. ilustrazioa. Mezenasgoaren zerga-pizgarrien onuradun diren erakundeak

<ul style="list-style-type: none">
• Lurralde bakoitzeko administrazio publikoko erakundeak, direla foralak, Estatukoak, autonomia-erkidegokoak edo tokikoak.
• Unibertsitateak eta haiei atxikitako ikastegiak.
• Euskaltzaindia, Espainiako Institutua eta institutu horretan integratutako errege-akademiak, baita berezko hizkuntza ofiziala duten autonomia-erkidegoetako erakundeak ere, baldin eta Euskaltzaindiaren antzeko helburuak badituzte.
• Cervantes Institutua, Ramon Llull Institutua eta berezko hizkuntza ofiziala duten autonomia-erkidegoetako antzeko helburuak dituzten gainerako erakundeak.
• Eusko Ikaskuntza eta Euskal Herriaren Adiskideen Elkarteak.
• Espainiako Olinpiar Batzordea eta Espainiako Paralinpiar Batzordea.
• Espainiako Gurutze Gorria eta Espainiako Itsuen Erakundea.

Iturria: bertan landua, zergei buruzko foru-araudiaren arabera.

Fundazioen Euskal Konfederazioa. FUNKO

Euskal Autonomia Erkidegoko fundazioak bildu eta ordezkatzeko dituen erakundea FUNKO da, Fundazioen Euskal Konfederazioa, 2003an 10 pertsonako talde baten ekimenez sortua, fundazioen fenomenoak bultzatzeko eta indartzeko asmoz. Euskal fundazioak elkartzeko eta lankidetzan aritzeko plataforma izango den elkartearen eratzeari zuzen helburu. Horretarako, jarduerak interesgarriak egin, kideen arteko harremana erraztu eta lantaldeak, jardunaldiak eta beste proiektu sektorial batzuk egiten dira.

Une honetan (2020ko azaroa), 45 fundazio daude afiliatuta, eta elkarrekin gutxi gorabehera 5.000 pertsonari ematen diete enplegua. Izan ere, haien jarduerak ekonomikoaren inpaktua 255 milioi eurora iristen da. Oro har, herrialdeko fundaziorik handienak dira. Hain zuzen ere, fundazioen kopuru osoaren % 7,4 dira, baina enplegu osoaren % 38,33 biltzen dute.

Funkoren helburua da “Fundazioen topaketa eta lankidetzarako bide eta toki izatea, sektorearen interesen alde eta botere publikoekin solaskide gisa aritzeko jarrera pluralistetatik ahots propio gisa eratuta”, beste solaskide batzuekin elkarrizketan, lankidetzan eta elkartasunean oinarrituta. Helburutzat du, halaber, gogoeta bateraturako eta sektorearen alde erabakiak hartzeko tresna eta Administrazio Publikoen, Foru Administrazioen, Autonomia Erkidegoko eta Estatutuko eta Europako Batasuneko aurrean ordezkari izango den ahots izatea. Helburu horiek zehatzago ikus daitezke honako taula honetan:

84. ilustrazioa. Fundazioen Euskal Konfederazioaren (FUNKO) helburuak

- Fundazioen topaketa eta lankidetzarako bide eta toki izatea, sektorearen interesen alde eta botere publikoekin solaskide gisa aritzeko jarrera pluralistetatik ahots propio gisa eratuta.
- Fundazioen sektorea ordezkatu eta beste solaskide batzuekin elkarrizketan aritzeko den ahotsa izatea, sektorearen interesen defentsa zorrotza egiteko ikuspegiarekin, lankidetzan eta elkartasunean oinarrituta.
- Elkarteko kide diren Fundazioen estrategia bateratuak elkarrekin finkatzea, fundazioen jarduerak hobeto garatu ahal izateko.
- Fundazioen partehartze zabala eta ahalik eta afiliazio handiena lortzea, aniztasunean oinarrituta.
- Gogoeta bateraturako eta sektorearen alde erabakiak hartzeko tresna eta Administrazio Publikoen, Foru Administrazioen, Autonomia Erkidegoko eta Estatutuko eta Europako Batasuneko aurrean ordezkari izango den ahots izatea.
- Fundazioen interes komunei erantzun egiten dieten ekimenak zein proiektu sektorialak bultzatu eta koordinatzea.
- Fundazioaren oinarriak bultzatu eta sustatu, gizarte zibilaren adierazpen tresna gisa.

Iturria: bertan landua, www.funko.eus webgunetik hartutako informazioaren arabera

Era berean, FUNKOk prestakuntza- eta dibulgazio-ekitaldi irekiak antolatzen ditu fundazio guztientzat, eta euskal fundazioen artean ideiak

trukatzeko foroa da, baita Eusko Jaurlaritzaren eta beste instantzia eta erakunde batzuen aurrean ekintza kolektiboa gauzatzeko ere. Halaber, aholkularitza juridikoa, kontabilitatekoa eta fiskala ematen die fundazio elkartuei.

Datu estatistikoak

Datu ofizialen arabera, 2018an (2020an eskuragarri dauden azken datuak) Euskal Autonomia Erkidegoan 605 fundazio daude guztira, hots, gizarte-ekonomiaren beste forma batzuen (GEBF) ia % 51. Ondorengo taulan ikus daitezke GEBF kontzeptu hori osatzen duten erakundeak eta horietako bakoitzak osotasunaren gainean duen pisu erlatiboaren datuak.

85. ilustrazioa. GEBF erakundeen kopurua (Euskal Autonomia Erkidegoa, 2018)

Erakunde mota	Erakunde kopurua	GEBF guztien gaineko ehunekoa
Fundazioak	605	51
Onura publikoko elkarteak	254	21
Borondatezko gizarte-aurreikuspeneko erakundeak (BGAE)	155	13
Eraldaketarako nekazaritza-sozietateak (ENS)	84	7
Laneratzeko enpresak	43	3,6
Enplegu-zentro bereziak	37	3,1
Arrantzaleen kofradiak	14	1,2

Iturria: bertan landua, 2018ko Gizarte Ekonomiaren Estatistika oinarri hartuta

Euskal Autonomia Erkidegoko Fundazioen Erregistroaren bilatzailea erreferentziatzen hartuz gero, erakunde kopuruari dagokionez datu gisa 742 itzultzen digula ikusiko dugu. Bat ez etortze hori gertatzen da erregistroak bertan alta emanda dauden azkeneko gabeko guztiak jasotzen dituelako, operatibo egon edo ez. Izan ere, egoera horretan dauden asko hauteman dira, eta funtzionatzen jarraitzen dutenak aztertzen ari dira.

Fundazioen zenbakizko bilakaerari dagokionez, gizarte-ekonomiaren estatistika ofizialek 2010az geroztik jasotzen dute datu hori, eta hurrengo taulan ikus daiteke nola egin duten aurrera, aldi horretan % 3,5 egin baitute gora.

86. ilustrazioa. Fundazio kopuruaren eta GEBFen multzoan duten pisu erlatiboaren bilakaera (Euskal Autonomia Erkidegoa, 2018-2020)

Urtea	Erakunde kopurua	GEBF guztien gaineko ehunekoak
2018	605	51,00
2016	608	50,20
2014	619	51,55
2012	615	50,20
2010	585	53,80

Iturria: bertan landua, Gizarte Ekonomiaren Estatistika (2018, 2016, 2014, 2012, 2010) oinarri hartuta

Enpleguari dagokionez, GEBFetako enplegu ordainduaren % 46,2 fundazioekin lotzen da. Izan ere, 2018an 13.045 enplegu ordaindu zituzten urteko kopuruetan. Aurreko estatistikaren (2016) aldean izandako bilakaerari dagokionez, datu horrek % 10,4 egin du gora. Generoen arabera, % 39,9 gizonei egindako kontratuak dira eta % 60,1 emakumeei egindakoak. Halaber, % 76 enplegu finkoak dira eta % 24 behin-behinekoak.

Hurrengo taulan ikus daiteke enplegu ordainduaren adierazle horiek eta generoaren edo kontratu motaren arabera bereizketak gizarte-ekonomiaren estatistika ofizialetan erregistratzen direnetik (2010) izan duten bilakaera:

87. ilustrazioa. Fundazioetako enplegu kopurua, generoaren eta kontratu motaren arabera bereizita (Euskal Autonomia Erkidegoa, 2018-2020)

Urteak	Enplegu kopurua	Generoaren araberako ehunekoak	Kontratu motaren araberako ehunekoak
2018	13.045 % 46,2 GEBF guztien gainean	% 60,1 emakumeak % 39,9 gizonak	% 76 finkoak % 24 behin-behinekoak
2016	11.811 % 45,8 GEBF guztien gainean	% 57,6 emakumeak % 42,4 gizonak	% 78,9 finkoak % 21,1 behin-behinekoak
2014	10482 % 45,1 GEBF guztien gainean	% 60,9 emakumeak % 39,1 gizonak	% 82,4 finkoak % 17,6 behin-behinekoak
2012	12.315 % 46,6 GEBF guztien gainean	Ez dago erabilgarri	Ez dago erabilgarri
2010	12.448 GEBF guztien gaineko ehunekoak (ez dago erabilgarri)	Ez dago erabilgarri	Ez dago erabilgarri

Iturria: bertan landua, Gizarte Ekonomiaren Estatistika (2018, 2016, 2014, 2012, 2010) oinarri hartuta

Enplegu ordainduarekin batera, GEBFek kolektibo boluntarioa mobilizatzen dute. Zenbatespenen arabera, 2018an 25.236 boluntario ziren: % 26,6 langile boluntario estrukturaleri legokieke eta % 73,4 unean uneko laguntzari loturik egongo lirateke. Fundazioen kasuan, guztira 5.322 boluntario hartzen dituzte (GEBF boluntario guztien % 21). Onura publikoko elkarteetako boluntarioekin batera (19.878 pertsona, guztizkoaren % 78,8), Euskal Autonomia Erkidegoko GEBF boluntario guztien % 99,8 dira. Fundazioen kasuan, boluntario gehienak emakumeak dira (% 55,6), baina GEBFen osotasunean boluntarioen ehunekorik handiena gizonei dagokie (% 62,4). Fundazioekin lankidetzan jarduten duten boluntario asko izaera estrukturalakoak dira (% 48,0). Hurrengo taulan ikus daiteke adierazle horien bilakaera.

88. ilustrazioa. Fundazioetako boluntario kopurua, generoaren eta lotura motaren arabera bereizita
(Euskal Autonomia Erkidegoa, 2018-2020)

Urteak	Boluntarioak	Generoaren araberako ehunekoa	Loturaren araberako ehunekoa
2018	5.322 % 21 GEBF	% 55,6 emakumeak % 44,4 gizonak	% 26,6 estrukturala % 73,4 unean unekoa
2016	4.342 GEBFen ehunekoa ez dago erabilgarri	% 58,8 emakumeak % 41,2 gizonak	% 58 estrukturala % 42 unean unekoa
2014	10.730 % 56,6 GEBF	% 52,9 emakumeak % 47,1 gizonak	% 64,4 estrukturala % 35,6 unean unekoa
2012	Ez dago erabilgarri	Ez dago erabilgarri	Ez dago erabilgarri
2010	3.553 GEBFen ehunekoa ez dago erabilgarri	Ez dago erabilgarri	Ez dago erabilgarri

Iturria: bertan landua, Gizarte Ekonomiaren Estatistika (2018, 2016, 2014, 2012, 2010) oinarri hartuta

Fakturazioari dagokionez, GEBFek 2,2 mila milioi euroko zifra globala dute (2016an erregistratutakoa baino % 9,5 handiagoa). Fundazioek urte berean 566 milioi euro baino gehiago fakturatu zituzten, hots, 2016ko aurreko erregistroan baino % 28,2 gehiago). Halaber, 468,3 milioi inguruko dirulaguntzak jasotzen dituzte (GEBFek jasotzen dituzten dirulaguntza guztien % 66), hots, % 34,4 fakturazioaren aldean.

Bestalde, emaitza ekonomikoei dagokienez, fundazioek ia 145 milioi euroko finantza-emaitza positiboak sortu dituzte, eta 219 milioi euroko balio erantsi gordina (BEG), hau da, GEBFek sortutako BEG guztiaren % 84. Hurrengo taulan ikus daiteke kontzeptu horien bilakaera.

89. ilustrazioa. Fundazioen datu ekonomikoak (Euskal Autonomia Erkidegoa, 2018-2020) (datuak milioi eurotan)

Urteak	Fakturazioa	Dirulaguntzak	Finantza-emaitzak	Balio erantsi gordina
2018	556	468,3	145	219
2016	442	465,6	Ez dago erabilgarri	158
2014	524	431	Ez dago erabilgarri	267
2012	610	Ez dago erabilgarri	-22,8	361
2010	875,6	442	-15,7	360,7

Iturria: bertan landua, Gizarte Ekonomiaren Estatistika (2018, 2016, 2014, 2012, 2010) oinarri hartuta

10.2. EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOKO FUNDAZIOEN IDEIA NAGUSIAK

Fundazioak gizarte-ekonomiaren parte gisa

Gizarte-ekonomiarekin duten loturari dagokionez, fundazioak ekonomia horren parte dira, baina elkarteen kasuan gertatzen den bezala, independenteak diren eta jarduera ekonomikoak egiten dituzten fundazioak besterik ez (Gizarte Ekonomiari buruzko Legearen (martxoaren 29ko 5/2011 Legea) 5. artikulua). Irabazi-asmorik gabeko izaera eta gizartearen interes orokorreko helburuetan duten ikuspegia direla eta, jarduera ekonomikoa duten fundazio autonomoak (ez gobernuaren instantzia baten zerbitzura daudenak) gizarte-ekonomiaren parte dira. Mota horretako fundazioen jarduera familiei zerbitzua ematera eta guztien ondasun sozial, kultural eta ekonomikoa sustatzera bideratuta egon ohi da.

Bestalde, erakunde horiek aipatutako Gizarte Ekonomiari buruzko Legearen 4. artikuluan ezarritako baldintzak betetzen dituzte:

- Pertsonak eta helburu soziala kapitalaren gaintik nagusitzea, pertsona fisiko edo juridikoen kolektibitate generikoei mesede egin behar dien interes orokorraren zerbitzura jarritako ondarea

da-eta. Era berean, jasotzen duen kudeaketa ereduak (autonomia eta gardena, demokratikoa eta parte-hartzailea) erabakiak neurri handiagoan pertsonen arabera hartzea lehenesten du. Eredu hori bat dator EAEko Fundazioei buruzko Legearen 28. artikuluekin (“Jarduera- eta funtzionamendu-printzipioak”).

- Jarduera ekonomikotik lortutako emaitzak batez ere bazkideek edo erakundeko kideek egindako lanaren, zerbitzuaren edo jardueraren arabera aplikatzea, eta, hala badagokio, erakundearen xede den helburu sozialari aplikatzea. Kasu horretan, ondarearen kudeaketak finantza-itzulkin positiboak sortzen baditu, gutxienez horien % 70 fundazioaren helburuari aplikatu behar zaizkio eta gainerako % 30a haren erreserba ekonomikoak indartzera bideratu (EAEko Fundazioei buruzko Legearen 29.2 artikulua).
- Barneko eta gizartearekiko elkartasuna sustatzea, tokiko garapenarekiko konpromisoa, gizonen eta emakumeen arteko aukera-berdintasuna, gizarte-kohesioa, gizarte-bazterketa jasateko arriskuan dauden pertsonak gizarteratzea, enplegu egonkorra eta kalitatezkoa sortzea, bizitza pertsonala, familia eta lana uztartzea eta jasangarritasuna ahalbidetuko dituen.
- Botere publikoekiko independentzia.

Euskal Autonomia Erkidegoko gizarte-ekonomia osoaren ezaugarriekin bat datozen fundazioak

Hain zuzen, Fundazioek gizarte-ekonomiako erakunde guztien ezaugarri komunak betetzen dituzte, Euskal Autonomia Erkidegoko Gizarte Ekonomiaren Kontakizunean zehaztu bezala (ZENBAITEN ARTEAN, 2019). Laburbilduz, hauek dira:

Pertsonen zentraltasuna fundazioetan

Fundazioak pertsonen zentraltasunean oinarritutako erakundeak dira. Horrelako erakundeek irabazi-asmorik ez izateak berekin dakar pertsonen kapitalaren gaintetik duten nagusitasunaren printzipioa betetzea; izan ere, egiten duten jarduerak (ekonomikoa izan ala ez) ez du inoiz bilatzen inbertsio bat errentagarri bihurtzea eta hortik jaso litezkeen onurak banatzea; aitzitik, helburua da fundazioaren ondarearekin gizartearen eta, bereziki, pertsonen eta kolektiboen beharrei erantzutea. Are gehiago, ohikoa da fundazioen helburu soziala pertsonen garapenera bideratuta egotea (adibidez, desgaitasuna duten pertsonen inklusioa, hezkuntza, kirola, kultura...), bai onuradunen bai langileen garapenera.

Fundazioen izaera demokratikoa

Fundazioak antolaketa-eredu demokratikoetan egituratzen dira, eta, horren ondorioz, erabakiak hartzeari, lankidetzapolitikei, gardentasunari eta informazioari buruzko jardunbideak egiten dituzte.

Patronatua fundazioen organo gorena da (EAEko Fundazioei buruzko Legearen 13. artikulua), haien gobernu- eta- ordezkari-organoa. Fundazioaren helburuak betetzea eta fundazioaren ondarea osatzen duten ondasun eta eskubideak arduraz administratzea du eginkizun, eta demokraziaren printzipioei jarraikiz funtzionatzen du.

Gizarte-ekonomiako erakundeak botere publikoekiko independenteak dira, eta horien kontrolak ez du egon behar gobernu-erakundeen edo alderdi politikoaren mende. Fundazio gehienak, Estatuko hainbat agentziak edo beste administrazio publiko batzuek sortutakoak izan ezik, independenteak dira zentzu horretan; beraz, autonomia-baldintza hori betetzen dute.

Fundazioak elkar-lankidetzaren ere bilatzen duten erakundeak dira. Aplikagarritasun orokorreko elkar-lankidetzako mekanismoak ez badago ere, badira elkar-lankidetzak sektore horretarako eskaintzen duen potentziala islatzen duten erreferentziako adibideak. Izan ere, oso ahalmen handiko lankidetzaprozesuak gertatzen dira hainbat mailatan. Lehenik eta behin, fundazioen artean, dela FUNKOKo kideen artean (adibidez, Museoen Sarea), dela beste fundazio batzuekin. Era berean, antzeko lanak baina beste formula juridiko batekin egiten dituzten beste erakunde batzuekin ere jarduten da lankidetzan. Adibidez, elkarteei batez ere prestakuntza-zerbitzuak ematen zaizkie.

Bestalde, kudeaketaren gardentasuna fundazioen izaera demokratikoa elikatzen duen beste ezaugarri bat da. Fundazioen ezaugarriak direla eta, erakunde gardenak izan behar dute, eta beren funtzionamendu-printzipioekin lotu behar dira.

Fundazioaren sektoreak uste du gardentasuna beharrezkoa eta positiboa dela, besteak beste, gizartearekin komunikazio hobea izateko aukera ematen duelako. Funkok kudeaketa gardena ezartzen laguntzen die fundazioei eta horretara bultzatzen ditu, herritar guztien onurarako. Gauzak horrela, fundazioen *compliance* ziurtagiriak haien gardentasuna eta konfidentzialtasuna, egiturak eta kudeaketa-prozesuak hobetzea ahalbidetzen du (WORLD COMPLIANCE ASSOCIATION, 2020). San Prudentzio Fundazioa izan zen Euskal Autonomia Erkidegoan ziurtagiri hori lortu zuen lehena. Une honetan enpresetan Compliance ezarpen-zerbitzua ematen du.

Kasu horretan ere, fundazioen kudeaketaren gardentasunaren inguruko jardunbide egokien adibide ugari daude. Horietako batzuek kudeaketa gardenaz kanpoko aitortzakk dituzte, sortzen duten balio sozialari buruzko informazio-sistemak ezartzeko esperientzia berritzaile gisa, 4.2 atalean ikusiko dugun bezala. Hala, adibidez, museoek sektorean, Euskal Autonomia Erkidegoak gardenena izaten jarraitzen baitu bere erreferentziako hiru museoekin: Bilboko Arte Ederren Museoa, Guggenheim Bilbao Museoa eta Artium Arte Garaikidearen Euskal Museoa. Azken horrek, gainera, Estatuko museorik gardenen aitortza jaso du (FERNÁNDEZ SABAU ET. AL, 2018).

Azkenik, egia da fundazioko patronatuko kideak bakarrik daudela legez gaituta haren erabaki formal eta lotesleetan botoa emateko, baina fundazioak kudeaketan langileen parte-hartzea sustatzen duten eta onuradunen parte-hartze informala bilatzen duten erakundeak dira, erakunde parte-hartzaileen adibide naturalak.

Fundazioen enpresa-dimentsioa

Dimensio ekonomikoa fundazioen azken helburua ez bada ere, esan daiteke ekonomiari egiten dioten ekarpena garrantzizkoa dela. Azken datu ofizialen arabera (GIZARTE EKONOMIAREN ESTADISTIKA, 2018), fundazioek 219 milioi eurotik gorako balio erantsi gordina sortu zuten 2018an, eta 13.045 enplegu sortu zituzten. Gainera, erakunde oso jasangarriak izatea dute bereizgarri, eta oso gutxitan egiten dute porrot.

Areago, EAEn erreferente sektorialtzat har daitezkeen fundazioak daude. Adibidez, Teknalia erreferentziako ikerketa-zentroetako bat da, eta Lantegi Batuak Fundazioa EAEko enplegu-zentro berezi garrantzitsuenetako bat. Museo karismatikoenak ere, hala nola Guggenheim Bilbao Museoa, Donostiako Aquariuma edo Bilboko Arte Ederren Museoa, fundazioak dira.

Fundazioen komunitatearekiko konpromisoa

Fundazioak lurraldean oso sustraituta dauden erakundeak dira. Sustraitze horrek, deslokalizazio txikia izateaz gain, ondarearen etengabeko (berr)inbertsioa eta komunitatearentzat lortutako emaitzak ditu bereizgarri. Izan ere, fundazioen ondarea interes orokorrari eskainia dago nahitaez, eta, beraz, egiten diren inbertsioak bat datoz gizartearen beharrekin.

Are gehiago, fundazioak behartuta daude lortutako emaitzen % 70 fundazio-helburuetan berrinbertitzera (praktikan ehuneko hori handiagoa izaten da), eta gainerakoa erreserbak handitzera bideratzera. Azkenik, fundazioa likidatuz

gero, soberako ondarea ezin da banatu partikularren artean. Soberako ondare hori interes orokorreko helburuak gauzatzen dituzten irabazi-asmorik gabeko erakunde publiko edo pribatueta bideratzen da. Berezitasun horiek islatzen dute fundazioek ingurunearekin duten benetako konpromisoa.

Bestalde, gizarte-kohesioa (kulturaren, gizarte-zerbitzuen edo euskararen esparruan lan egiten duten fundazio askoren helburua da), kapital soziala (harreman-sareak ehuntzen dituzte, pertsonen parte-hartzea sustatzen dute eta gizarte-erakunde konpromiso handiagoa sustatzeko orientazioa eskaintzen dute) eta gizarte-eraldaketa (gizarte ekitatezkoagoaren, inklusiboagoaren eta aurreratuagoaren bila) sustatzen dituzten erakundeak dira.

10.3. EZAUGARRIAK

Fundazioen multzoaren barruan, askotariko erakundeak daude, garatzen duten helburu sozialari, jatorriari edo dimentsioari dagokienez.

Lehenik eta behin, fundazioen esparruko aniztasuna haiek garatzen duten helburu sozialean aurkitzen dugu, EAEko Fundazioei buruzko Legearen 4.1 artikulua jasotzen duen sorta zabalarekin bat (zerrenda itxia ez bada ere), interes orokorreko helburuak zerbitzatzeko izanik haien elementu komuna. Era askotako jarduerak garatzen dituzten fundazioak aurki ditzakegu: kultura, laneratzea, hezkuntza, euskararen sustapena, museo-jarduerak, garapenerako lankidetzak, enpresa, kirola edo teknologia, batzuk besterik ez aipatzearen.

Euskal Estatistika Erakundeak (EUSTAT) ematen duen jardueraren araberako banaketa bat dator Fundazioen Erregistroaren antolaketa-atalekin:

90. ilustrazioa. Fundazio kopurua jardueraren araberako (EAE, 2018)
(erabilgarri dagoen azken 2020ko arazoaren 20koa da)

Garatutako jarduerak	Kopurua	Guztizkoaren gaineko ehunekoa
Irakaskuntza eta ikerketa	241	35,92
Ongintza- eta laguntza-jarduerak eta lan-jarduerak	189	28,17
Kultura-, gazte- eta kirol-jarduerak	141	21,01
Beste arlo batzuk	100	14,90
Guztira	671	100

Iturria: bertan landua, Gobernantza Publiko eta Autogobernu Saila oinarri hartuta (2018)

Bigarrenik, fundazioen esparruaren barruan aniztasun handia aurki dezakegu pertsona edo erakunde fundatzaileei dagokienez. Enpresak, finantza-erakundeak, kirol-klubak, administrazio publikoa bera edo beren ondare guztia edo zati bat helburu sozial jakin baterako eman nahi duten pertsona partikularrak aurki ditzakegu.

Dimentsioari dagokionez, azkenik, fundazioen batez besteko tamaina, enplegu kopurua kontuan hartuta, 21,4 da 2018ko Gizarte Ekonomiaren Estatistikaren arabera. Datu horiek onura publikoko elkarteei (16,2) eta laneratzeko enpresei (16,7) dagozkien oso antzekoak dira.

GEBFen esparruan, enplegu-zentro bereziak dira erakunde handienak, enpleguko batez besteko dimentsioa 269,9 da-eta. Erregistro estatistikoetan ikusten dena da fundazioen dimentsioa handitu egin dela denborak aurrera egin ahala, gainerako erakundeen kasuan bezala (2014an 16,9 eta 2016an 19,4).

Bestalde, 2010eko datuen arabera, enpresa-kolektibo handi batek ez dauka ordaindutako langilerik edo horri lotutako soldata eta ordainsarien partidarik. Lagina osatzen duten fundazioen % 42,2 egoera horretan daude, % 30,8k 15 enplegu edo gutxiago dituzte eta % 13,3k, berriz, 16 eta 50 enplegu artean. Fundazioen % 13,6k besterik ez dituzte ordaindutako 50 enplegu baino gehiago. Banakatzeko hori hurrengo estatistika ofizialetan errepikatu ez denez, eta fundazioen egonkortasun-maila eta enpleguen araberako dimentsioaren hazkunde diskretua kontuan harturik, pentsa genezake banaketa antzekoa izango dela. Izan ere, ikusi dugun moduan, FUNKOn elkartutako 45 fundazioek (% 7,4) sektoreko enplegu osoaren ia % 40 hartzen dutela; horrek esan nahi du fundazioen % 92,6k enpleguaren % 60 hartzen dutela.

10.4. ERRONKAK

Fundazioen ikusgaitasuna eta gizarte-ezagutzaren maila handitzea

Gizarte Ekonomiari buruzko Inkestan baloratzen diren itemetako bat gizarte-ekonomiaren kanpoko gizarte-pertzepzioa da. Atal horrek datu interesgarriak eman ohi ditu. Azken urteari (2018) dagokion inkestan, “gizarte-ekonomiako lau enpresatik batek baino ez du balorazio positiboa jasotzen euskal gizartearen aldetik, jokatzeko duen rolarik eta Euskadiren garapen sozioekonomikoari egiten dion ekarpenari dagokionez”. Eraitza hori kooperatibei eta lan-sozietateei dagokie, baina gizarte-ekonomiako erakunde guztietara estrapola daiteke, baita, beraz, fundazioetara ere.

Oro har, gizarteak entzun du fundazioez hitz egiten, agian baten bat aipa lezake, baina oso zaila izango litzaioke haien ezaugarri identitario batzuk edo oinarritzko ezaugarriak adieraztea, hau da, zerk bereizten dituen antzeko beste figura batzuetatik. Beharbada garapenerako lankidetzako fundazioen (Mundukide, Alboan) edo horien gizarte-ekintza bideratzen duten banku-fundazioen edo kirol-kluben kasua alde batera utzita —klubek konexio handia baitute herritarrekin—, seguruenik ezin izango dituzte askoz adibide gehiago aipatu. Eta hori, gainera, nahiz eta herritarrak askotan haien lanaren erabiltzaile edo onuradun izan. Irudia positiboa izaten da, helburu sozialarekin, inpaktua duten erakundeekin, gizarte-balioa sortzen dutenekin... lotzen da, baina, puntu horren gainean ere, fundazioek sortzen duten balio soziala helarazi behar zaio gizarteari, interes orokorreko erakundea dela dimentsio osoan ulertzen lagunduko bailuke, eta horrek hurrengo erronkara eramaten gaitu.

Fundazioek sortutako balio soziala neurtzea eta hedatzea

Fundazioak, beren izaeragatik, helburu sozialak eta interes orokorrekoak dituzten erakundeak dira. Funtsezkoa da, beraz, beren inpaktua enplegua, diru-sarrerak edo balio erantsia bezalako estatistika-dimentsio klasikoetatik harago neurtzea. Balio ekonomikoa eta balio soziala bereizita egoteak arazo soziala zein barne-kudeaketakoa ekartzen du, eta, balio soziala dokumentatuta ez dagoenez, gutxietsi egiten da (RETOLAZA ET. AL, 2014). Beraz, ezinbestekoa da fundazioek sortzen dituzten inpaktu sozialak dokumentatzea, bai garatzen duten jarduera ekonomikoagatik, bai ingurumenari, gizarteari, lanari, komunitateri... dagozkien gaietan duten balio sozial espezifikogatik.

Inpaktua neurtzeko hainbat sistema ditugu, hala nola GRI (Global Reporting Initiative), GJHak berak ere neurketa-mekanismo bihur daitezke, edo balio soziala monetizatzekeo sistemak. Erabiltzen den sistema edozein dela ere, fundazioei iradokitzen zaie “inpaktua kudeatzen” ikas dezatela; horrek esan nahi du inpaktu sozialaren neurketarekin erlazionatutako sistemak, prozesuak, kultura eta gaitasunak kudeatu behar direla (HEHENBERGER ET. AL, 2020).

Horrela, adibidez, sortzen duen balio sozial integratua kalkulatzeko metodologia aplikatu du Lantegi Batuak fundazioak. 2007-2011 aldirako ikus daiteke (RETOLAZA ET. AL, 2014), baita urtero ere, fundazioaren web-orrian. Mekanismo horrek, gainera, erraz eta zuzenean komunikatzeko aukera ematen die, erraz ulertzeko moduan eta gizartean eragina izan dezan. Adibide gisa (LANTEGI BATUAK, 2020).

Balio sozial integratua 207 milioi eurotik gorakoa izan zen iaz, eta 1.500 milioi eurotik gorakoa azken 10 urteetan.

Jasotako euro publiko bakoitzeko, Lantegi Batuak fundazioak 13 euro inguru ematen dizkio gizarteari, lurraldea kohesionatzen eta Bizkaiko enpresa- eta gizarte-ehuna garatzen lagunduz.

Beste adibide aipagarri bat Añanako Gatz Harana Fundazioa da (2018), ekonomia-, ondare-, gizarte- eta ingurumen-arloko gaur egungo eta etorkizuneko ondorioak kontuan hartuko dituen ereduarekin konprometitua. Garapen Jasangarrirako 17 Helburuak txertatzen dituen Turismo Jasangarriaren Mundu Gutunaren (2015) printzipioak hartzen ditu bere gain Fundazioaren ereduak.

Mundukide, Gipuzkoako Ozeanografia Fundazioa (Aquarium), Alboan, Gureak Taldea edo BBK Fundazioa, besteak beste, jardunbide egokien eredu gisa aurkez daitezke.

Fundazio batzuk behartuta daude gardentasun-txostenak egitera, urtebetez 100.000,00 eurotik gorako laguntza edo dirulaguntza publikoak jasotzen dituzten erakunde pribatuak diren aldetik (ESPAINIA, 2013). Txosten horiek eta web-orrietako publizitateak fundazioen lege-antolaketa eta -egiturari, gobernu-organoei eta nolabaiteko informazio ekonomikoari buruzko dimentsioak ezagutzeko eta baloratzeko ere balio dute.

Era berean, fundazio batzuek informazio ez-finantzarioaren txostena egin beharko dute (ESPAINIA, 2018), enpresen errendimendua eta horrek gizartean duen inpaktua neurtzen, gainbegiratzen eta kudeatzen laguntzeko, baita jasangarritasuna ere, epe luzeko errentagarritasuna justizia sozialarekin eta ingurumenaren babesarekin uztartuz. Edukiari dagokionez, Merkataritza Kodearen 49. artikulua ezartzen du, oro har, enpresaren bilakaera, emaitzak eta egoera ulertzeko behar den informazio guztia jaso behar duela, baita enpresaren jarduerak zenbait alderditan duen inpaktua bildu ere, gutxienez honako alderdi hauek kontuan hartuta:

- Ingurumen-alderdiak, hala nola kutsadura, ekonomia zirkularra, hondakinen prebentzioa eta kudeaketa, baliabideen erabilera jasangarria, klima-aldaketa edo biodibertsitatea.
- Gizarte-gaiak eta langilei buruzkoak, emakumeen eta gizonen arteko tratu- eta aukera-berdintasunaren printzipioa, desgaitasuna duten pertsonen diskriminaziorik eza eta inklusioa, eta irisgarritasun unibertsala ahalbidetzeko hartu diren neurriak barne.
- Giza eskubideen errespetua, behar bezalako arretaz jokatzeko prozedurak aplikatuta, giza eskubideak urratzeko arriskuen prebentzioa, eta, hala badagokio, egindako balizko abusuak arindu, kudeatu eta konpontzeko neurriak, beste zenbait edukiren artean.

- Ustelkeriaren eta eroskeriaren aurkako borroka: ustelkeria eta eroskeria saihesteko hartutako neurriak; kapitalak zuritzearen aurka borrokatzeko neurriak, fundazioei eta irabazi-asmorik gabeko erakundeei egindako ekarpenak.
- Gizartea bera, jasangarritasunarekiko konpromisoari dagokionez, hornitzaileak eta azpikontratak, kontsumitzaileak edo informazio fiskala, herrialdeka.

Txosten horren eredu bat ikus dezakegu, adibidez, Gureak Taldeari dagokionez (GUREAK, 2019); izan ere, araudia betetzeaz gain, oso adierazgarria da sortzen duen balio soziala.

Fundazioen izaera mantentzea, Garapen Jasangarrirako Helburuak (GJH) lortzeko funtsezko eragile gisa

Nazio Batuen Erakundearen Batzar Nagusiak Garapen Jasangarrirako 2030 Agenda onartu zuen, esfera ekonomikoa, soziala eta ingurumenekoa hartzen dituzten 17 helburu eta 169 jomuga jasotzen dituena. Pertsonen, planetaren eta oparotasunaren aldeko ekintza-plana da, bake unibertsala eta justiziarako irispidea indartzeko asmoa ere baduena. Estatuak konpromisoa hartzen dute hori lortzeko behar diren bitartekoak mobilizatzeko, baina Agenda horrek konpromiso komun eta unibertsala eskatzen du. Horregatik, administrazioarekin, enprekin eta gizarte zibileko erakundeekin batera, fundazioak funtsezkoak dira Agendaren helburuetan aurrera egiteko.

Nazio Batuen Ingurumen Programak (PNUD, S.D.) onartzen du fundazioek ezinbesteko ekarpena egiten dietela GJHen proposamenekin bat datozen hainbat arlori. Horien artean daude, besteak beste, pertsonen ongizateari buruzkoak (osasuna, hezkuntza, genero-berdintasuna, pobrezia eta gosearen kontrako borroka), ingurumenari buruzkoak (ura eta saneamendua, ekoizpen eta kontsumo arduratsua, lehorreko ekosistemak eta itsaspeko bizitza), lan txukuna, desberdintasunen murrizketak edo bakearen eta justiziaren aldeko borroka, batzuk aipatzearren.

Funkok GJHak esplizitatzea sustatzen du, eta fundazio eta elkarten kudeaketan integratzea proposatzen du, garatzen dituzten ekintza guztietan, eta lortutako emaitzak txostenen bidez jakinaraztea.

Adibide gisa, Donostiako Aquariuma aipa dezakegu. GJHak bere plangintza estrategikoaren parte gisa jasotzen ditu, eta fundazioaren beraren zerizanaren arabera ezartzen ditu helburuak (FUNKO 2020):

- 14. GJHa (itsaspeko bizitza): gizartea itsas ingurumena errespetatzearen inguruan sentsibilizatzea eta kontzientziaztea, ozeano eta itsaso desberdinetako —Kantauri itsasoa bereziki

azpimarratuz— flora, fauna eta ondarea erakutsiz, kontserbatuz eta ikertuz.

- 11. GJHa (hiri eta komunitate jasangarriak): itsaso eta arrantzaren inguruko gure tradizioak eta memoria hedatzea, balio historiko eta emotibo handiko bildumak babestuz, erakutsiz eta ezagutzera emanaz.

10.5. ONDORIOAK

Fundazioak irabazi-asmorik gabeko erakundeak dira, fundatzaileek hala nahi izan dutelako ondarea haiek definitutako interes orokorreko helburuetara lotuta dutenak modu iraunkorrean. Euskal Autonomia Erkidegoaren kasuan, eskumen eksklusiboa du fundazioen arloan, eta gaur egun indarrean dago Euskal Autonomia Erkidegoko Fundazioei buruzko 9/2016 Legea.

Botere publikoek fundazioei laguntzen diete, interes orokorreko helburuak eta sortutako balio soziala kontuan hartuta, hainbat politikaren bidez: legegintzakoak, laguntzak eta dirulaguntzak, eta zerga-araubide espezifikoak.

Ordezkaritza-erakundea den aldetik, Fundazioen Euskal Konfederazioak (FUNKO) fundazio-fenomenoa bultzatu eta sustatzea du helburu.

Gizarte-ekonomiaren beste forma batzuen (GEBF) barruan, fundazioak erakunde guztien % 51 dira, ordaindutako enpleguaren % 46,2 hartzen dute (batez ere langile finkoak eta ehuneko handiagoan emakumeak) eta 25.000 boluntario baino gehiago biltzen dituzte.

Alderdi ekonomikoari dagokionez, erregistratutako azken urtean (2018) fundazioek 566 milioi eurotik gora fakturatu zituzten, eta 219 milioi euroko balio erantsi gordina sortu zuten, hots, GEBFek sortutako guztiaren % 84.

Idea nagusien artean bi nabarmendu ditzakegu. Alde batetik, fundazioak gizarte-ekonomiaren parte dira eta Gizarte Ekonomiari buruzko Legean ezarritako baldintzak betetzen dituzte, eta, bestetik, bat datoz Euskal Autonomia Erkidegoko gizarte-ekonomiaren ezaugarriekin: (1) pertsonen zentraltasuna; (2) izaera demokratikoa; (3) enpresadimentsioa; eta, (4) komunitatearekiko konpromisoa.

Fundazioen barruan kasuistika zabala dago garatzen duten jardueresparruari, dimentsioari eta pertsona edo erakunde fundatzaileei dagokienez.

Une honetan, fundazioek hainbat erronkari egin behar diete aurre. Lehenik, fundazioen ikusgaitasuna eta gizarte-ezagutzaren maila handitzea.

Bigarrenik, sortutako balio soziala neurtzea eta hedatzea, dokumentatuta ez badago gutxietsi egiten da-eta. Eta, hirugarrenik, GJHei dagokienez funtsezko eragileak izatea.

10.6. ERREFERENTZIAK ETA ITURRIAK

- ADAM, T. & LINGELBACH, G. (2015). The place of foundations and endowments in German history: A historical-statistical approach. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 44(2), 223-247. <https://doi.org/10.1177/0899764013510975>
- AAVV (2019). *Relato de Economía Social en el País Vasco*. Mondragon Unibertsitateak, Deustuko Unibertsitateak eta UPV/EHUK egindako txostena, Eusko Jaurlaritzako Gizarte Ekonomiaren Zuzendaritzak eskatuta.
- ARABA (1993). 1/1993 Foru Dekretu Arauemailea, apirilaren 20koa, Ekonomi Ihardueren gaineko Zergaren Testu Bateratzailea onartzeari buruzkoa.
- ARABA (2004). 16/2004 Foru Araua, uztailaren 12koa, Irabazteko xederik gabeko Erakundeen eta Mezenasgorako Zerga pizgarrien zerga araubideari buruzkoa.
- BIZKAIA (1992). 2/1992 Foru Dekretu Arau-emailea, martxoaren 17koa, Ekonomi Ihardueren gaineko Zergari buruzko ekainaren 30eko 6/1989 Foru Arauaren Testu Bategina onesten duena.
- BIZKAIA (2019 a). 4/2019 Foru Araua, martxoaren 20koa, irabazteko asmorik gabeko entitateen eta mezenasgorako zerga-pizgarrien zerga-araubideari buruzkoa.
- BIZKAIA (2019 b). Bizkaiko Foru Aldundiaren 55/2019 Foru Dekretua maiatzaren 21koa, Irabazteko asmorik gabeko erakundeen zerga-araubidea eta mezenasgorako zerga-pizgarriak aplikatzeko Erregelamendua onesten duena.
- GOBERNANTZA PUBLIKO ETA AUTOGOBERNU SAILA (2018). Euskal AEko fundazioen erregistroan erregistraturiko fundazioak, azkendu gabeak, jarduera-eremuka, administratiboki atxikita dauden lurralde historikoaren eta kontu-aurkezpenaren arabera. Hemendik berreskuratua: http://www.eustat.eus/elementos/tbl0014116_e.html
- DÍAZ-AGUADO JALÓN, C. (2018). Las asociaciones. *CIRIEC-España. Revista jurídica de economía social y cooperativa*, (32) 81-116. Hemendik berreskuratua: <http://ciriec-revistajuridica.es/wp-content/uploads/029-005.pdf>
- ESPAINIA (2011). 5/2011 Legea, martxoaren 29koa, Gizarte Ekonomiari buruzkoa.
- ESPAINIA (2013). 19/2013 Legea, abenduaren 9koa, gardentasunari, informazio publikoa eskuratzeko bideari eta gobernu onari buruzkoa. *Estatuko Aldizkari Ofiziala*, (76) 2011/03/30, 33023-33033. <https://www.boe.es/eli/es/l/2011/03/29/5>
- ESPAINIA (2018). 11/2018 Legea, abenduaren 28koa, Merkataritza Kodea, Kapital Sozietateen Legearen testu bategina –uztailaren 2ko 1/2010 Legegintzako Errege Dekretuaren bidez onartua– eta Kontu Auditoretzaren uztailaren 20ko 22/2015 Legea aldatzen dituen informazio ez-finantzarioari eta dibertsitateari buruzko informazioari dagokienez.
- EUSKADI (1979). 3/1979 Lege Organikoa, abenduaren 18koa, Euskal Herriaren Autonomia Estatutuarena.

- EUSKADI (1994). 12/1994 Legea, ekainaren 17koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Fundazioei buruzkoa.
- EUSKADI (2007 a). 100/2007 Dekretua, ekainaren 19koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Fundazioen Babeslaritzaren Erregelamendua onartzen duena.
- EUSKADI (2007 b). 101/2007 Dekretua, ekainaren 19koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Fundazioen Erregistroaren Erregelamendua onartzen duena.
- EUSKADI (2016). 9/2016 Legea, ekainaren 2koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Fundazioei buruzkoa. *Estatuko Aldizkari Ofiziala* (151), 2016/06/23, 95747-95763
<https://www.boe.es/buscar/pdf/2016/BOE-A-2016-6088-consolidado.pdf>
- EUSKADI (2017). 71/2017 Dekretua, apirilaren 11koa, Gobernantza Publiko eta Autogobernu Sailaren egitura organikoa eta funtzionala ezartzekoa.
- EUSKADI (2019). 115/2019 Dekretua, uztailaren 23koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Fundazioen Babesletzaren eta Erregistroaren Erregelamendua onartzen duena.
- FERNÁNDEZ SABAU, MARÍA; MARTÍN CAVANNA, JAVIER (2018). *A través del espejo. Informe de transparencia y buen gobierno de los museos de bellas artes y arte contemporáneo 2017*, Fundación Compromiso y Transparencia. Hemendik berreskuratua: <https://www.compromisoytransparencia.com/informes/a-traves-del-espejo-informe-de-transparencia-y-buen-gobierno-de-los-museos-de-bellas-artes-y-arte-contemporaneo-2017>.
- FUNDACIÓN VALLE SALADO DE AÑANA (2018). Estrategia de desarrollo sostenible. Hemendik berreskuratua: <https://vallesalado.com/libreria/files/Estrategia%20Desarrollo%20Sostenible.pdf>
- FUNKO (2020). La fundación oceanográfica de Gipuzkoa y los ODS. Hemendik berreskuratua: https://www.funko.eus/archivos_noticias/5bXOEyF8_Aquarium%20y%20ODS.pdf
- GIPUZKOA (1993). 1/1993 Foru Dekretu Arauemailea, apirilaren 20koa, Ekonomi Ihardueren gaineko Zergaren Testu Bateratzailea onartzeari buruzkoa.
- GIPUZKOA (2004 a). 3/2004 Foru Araua, apirilaren 7koa, irabazi asmorik gabeko entitateen zerga erregimenari eta mezenasgoaren aldeko zerga pizgarriei buruzkoa.
- GIPUZKOA (2004 b). 87/2004 Foru Dekretua, azaroaren 2koa, irabazi asmorik gabeko entitateen zerga erregimena eta mezenasgoaren aldeko zerga pizgarriak aplikatzeko erregelamendua onartzen duena.
- EUSKO JAURLARITZA, LAN ETA JUSTIZIA SAILEKO ZERBITZU ZUZENDARITZA (2020). Gizarte Ekonomiaren 2018ko Estatistika eta 2019ko aurrerapena. Hemendik berreskuratua: <https://www.euskadi.eus/eusko-jaurларitza/-/dokumentazioa/2018/2018ko-euskal-gizarte-ekonomiaren-estatistikaren-txostena/>
- EUSKO JAURLARITZA, LAN ETA JUSTIZIA SAILEKO ZERBITZU ZUZENDARITZA (2018). Gizarte Ekonomiaren 2016ko Estatistika eta 2017ko aurrerapena. Hemendik berreskuratua: <https://www.euskadi.eus/eusko-jaurларitza/-/dokumentazioa/2016/2016ko-eaeko-gizarte-ekonomiaren-estatistikaren-txosten/>
- EUSKO JAURLARITZA, LAN ETA JUSTIZIA SAILEKO ZERBITZU ZUZENDARITZA (2016). Gizarte Ekonomiaren 2014ko Estatistika eta 2015eko aurrerapena. Hemendik berreskuratua: https://www.euskadi.eus/eusko-jaurларitza//contenidos/documentacion/ecosoc_2014/eu_ecosoc/index.shtml
- EUSKO JAURLARITZA, LAN ETA JUSTIZIA SAILEKO ZERBITZU ZUZENDARITZA (2014). Gizarte Ekonomiaren 2012ko Estatistika eta 2013ko aurrerapena.

- Hemendik berreskuratua: http://www.euskadi.eus/eusko-jaurjaritza/-/txostena_ikerketa/2012ko-eaeko-gizarte-ekonomiaren-estatistika/
- EUSKO JAURLARITZA, LAN ETA JUSTIZIA SAILEKO ZERBITZU ZUZENDARITZA (2012). Gizarte Ekonomiaren 2010eko Estatistika eta 2011ko aurrerapena. Hemendik berreskuratua: <https://www.euskadi.eus/dokumentazioa/2012/2010eko-eaeko-gizarte-ekonomiaren-estatistikaren-txostena/web01-s2lanju/eu/>
- GUREAK (2019). Txosten ez-finanzarioa. Hemendik berreskuratua: <https://www.gureak.com/images/gureak/INFORME-NO-FINANCIERO-2019-auditoria-eus.pdf>
- HEHENBERGER, LISA; BUCKLAND, LEONORA & GOLD, DEBORAH (2020). De la medición del impacto al aprendizaje para el impacto: Los itinerarios de aprendizaje de las fundaciones europeas, Barcelona: ESADE Entrepreneurship Institute.
- LANTEGI BATUAK (2020). Gizarte-balio integratua / Valor Social Integrado. Hemendik berreskuratua: <https://www.lantegibatuak.eus/valor-social-integrado>.
- OREJAS CASAS, JOSÉ ANTONIO (2019). La necesidad de conseguir fines generales por parte de las Fundaciones en Revista Crítica de Derecho inmobiliario, 95(771) 203-251.
- PNUD, Programa de las Naciones Unidas para el desarrollo (S.D), EL PNUD y las Fundaciones. Hemendik berreskuratua: <https://www.undp.org/content/undp/es/home/partners/foundations.html>
- QUINN, R.; TOMPKINS-STANGE, M. & MEYERSON, D. (2014). Beyond grantmaking: Philanthropic foundations as agents of change and institutional entrepreneurs. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 43(6) 950-968. <https://doi.org/10.1177/0899764013488836>
- RETOLAZA, JOSE LUIS; RUIZ-ROQUEÑI, MAITE; SAN JOSÉ, LEIRE & BARRUTIA, JON (2014). Cuantificación del Valor Social. Propuesta metodológica y aplicación al caso de Lantegi Batuak, en *Zerbitzuan*, (55)
- WORLD COMPLIANCE ASSOCIATION (2020). *Guía compliance en el tercer sector*. Hemendik berreskuratua: https://bibliotecacompliance.com/wp-content/uploads/2020/10/Tercer-Sector_V6.pdf
- WORLD SUMMIT ON SUSTAINABLE TOURISM (2015), World charter for sustainable tourism +20. Hemendik berreskuratua: <file:///C:/Users/bider/Downloads/02fdd0bdb974a96b19258cfd89a976a2.pdf>